

STORTINGET

Innst. 277 S

(2021–2022)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Dokument 8:115 S (2021–2022)

Innstilling fra justiskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Andreas Sjalg Unneland, Grete Wold, Kathy Lie og Ingrid Fiskaa om å sikre barn som har vært utsatt for svikt av det offentlige, lik tilgang på erstatninger uavhengig av hvilken kommune de bor i

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen sørge for at det er lik tilgang til erstatning for svikt av det offentlige overfor en person som var barn da svikten skjedde, uavhengig av hvor personen bor i landet, og om nødvendig opprette en nasjonal erstatningsordning eller et nasjonalt regelverk for kommunale ordninger.
2. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å samordne regelverket for erstatning med reglene for foreldelse i straffeloven, slik at ikke kravene om erstatning blir foreldet før en eventuell strafforfølgelse.
3. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en helhetlig gjennomgang av offentlige oppreisningsordninger, som i særskilt grad ser på hvilke grupper som ikke er omfattet av ordningene, og vurdere på hvilken måte disse bør innlemmes eller omfattes av andre ordninger.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kamzy Gunaratnam, Odd Harald Hovland og Maria Aasen-Svensrud, fra Høyre, Ingunn Foss og Sveinung Stensland, fra Senterpartiet, Ivar B. Prestbakmo og Else Marie Rødby, fra Fremskrittspartiet, lederen Per-Willy Amundsen og Tor André Johnsen, fra Sosialistisk Venstreparti, Andreas Sjalg Unneland, og fra Venstre, Ingvild Wettrhus Thorsvik, viser til at representantforslaget om å sikre barn som har vært utsatt for svikt av det offentlige, lik tilgang på erstatninger uavhengig av hvilken kommune de bor i, behandles i denne innstillingen. Komiteen viser også til brev fra departementet av 23. mars 2022, som er vedlagt innstillingen.

Komiteen viser til at den alminnelige erstatningsretten gjelder likt for alle i hele landet. Barn som blir utsatt for svikt av det offentlige, har lik rett til erstatning fra kommune eller fylkeskommune etter alminnelig erstatningsrett. Skadeserstatningsloven åpner for å dekke det fulle økonomiske tapet når vilkårene er til stede, og kan også gi grunnlag for oppreisning.

Komiteen fremhever at den alminnelige erstatningsretten har en viktig reparativ og preventiv funksjon, ved at skadevolder overfor offeret anerkjenner at det er begått feil som har medført skade, og må stå økonomisk ansvarlig for denne. Dette er et viktig insentiv for skadevolder til å unngå lignende kostbare feil i fremtiden. Som et supplement til retten til erstatning etter alminnelig erstatningsrett og Stortingets rettfærdsvedragsordning kommer frivillige kommunale og fyl-

keskommunale oppreisnings- og erstatningsordninger, som over 300 kommuner har eller har hatt.

Komiteen registrerer at forslagsstillerne trekker frem eksempler på at innbyggere som ble utsatt for svikt fra det offentlige da de var barn, ikke har fått erstatning, eller at erstatningsordningene kan variere fra kommune til kommune. Forslagsstillerne trekker frem at noen bor i en kommune hvor det ikke finnes en vederlagsordning, og andre opplever store forskjeller i kravet til å dokumentere tilstrekkelig økonomisk tap for et erstatningskrav. Det betyr ifølge forslagsstillerne at det er stor forskjell rundt i landet når det gjelder hvilke erstatninger den enkelte kan få.

Komiteen merker seg at forslagsstillerne mener det derfor er nødvendig med en helhetlig gjennomgang av alle de offentlige oppreisningsordningene, både hva gjelder grupper og hvor store erstatninger som utløses, og av om vilkårene – herunder foreldelsesfristene – er ulike.

Komiteen registrerer videre at forslagsstillerne mener det er en svakhet at den alminnelige erstatningsordningen forutsetter et økonomisk tap. Forslagsstillerne begrunner dette med at personer som på tross av alt de er utsatt for, klarer å få seg en jobb og et godt liv, ikke vil få erstatning der det offentlige har sviktet grovt.

Komiteen merker seg at forslagsstillerne mener Stortingets vederlagsordning er for lite kjent, og at maksbeløpet, som er begrenset til 250 000 kroner, er for lavt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til statsrådets brev, hvor det vises til at tilsvarende forslag som fremmes nå, har vært fremmet flere ganger tidligere. Vedtak som følge av de tidligere behandlingene har blitt fulgt opp. Det er blitt iverksatt tiltak for å gjøre ordningen med rettfærdsvederlag bedre kjent, som har ført til at antall søknader har steget med 37 pst. i 2021. Videre har vedtaket om å be om et initiativ overfor KS om å utarbeide en beste praksis-anbefaling for frivillige kommunale og fylkeskommunale erstatningsordninger, blitt iverksatt. Riktignok har pandemien forsinket arbeidet noe, men disse medlemmer registrerer at KS likevel er godt i gang med å skissere en veileder til bruk for fremtidige oppreisnings- og erstatningsordninger.

Disse medlemmer vil vise til at den alminnelige erstatningsretten gjelder likt for alle i hele landet, og at kommuner og fylkeskommuner ikke kan velge i hvilken grad de skal forholde seg til den. Det er også en frivillig erstatningsordning ut over denne som et flertall av norske kommuner har vedtatt.

Disse medlemmer mener at det vil være uheldig å opprette en nasjonal ordning ut over de ordninger som finnes, all den tid det vil rokke ved prinsippet om at kommunene må stå til ansvar hvis urett er begått. Det er

kommunenes ansvar å sørge for sine innbyggere, og det må også være kommunenes ansvar å stå til rette for og å stå ansvarlig økonomisk hvis kommunene ikke har oppfylt sine plikter.

Disse medlemmer viser videre til statsrådets svar når det gjelder samordning av regelverket for erstatning med reglene om foreldelse i straffeloven, og mener det er godt gjort at de hensyn forslagsstillerne prisverdig tar opp, allerede er ivarettatt.

Disse medlemmer mener at det er en fordel at rettfærdsvederlagsordningen ikke har noen saklige begrensninger på hva det kan søkes om rettfærdsvederlag for, men at alle som har vært utsatt for urett, kan søke og får en individuell vurdering.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til de alminnelige erstatningsreglene som alle kommuner er omfattet av, og som gjelder likt for alle i hele landet enten det er privatpersoner eller kommuner. Barn som er utsatt for svikt av det offentlige, har like rettigheter til erstatning fra kommunen etter alminnelig erstatningsrett. Skadeserstatningsloven åpner for å dekke det fulle økonomiske tapet når vilkårene er til stede.

Disse medlemmer viser videre til hensynet til kommunalt selvstyre. Kommunene må, ut over hva de er forpliktet til etter de alminnelige erstatningsregler, selv vurdere hvordan de skal prioritere ressursene sine ut fra de lokale forhold. Frivillige ordninger for oppreisning eller erstatning kommer i tillegg til de alminnelige reglene som gjelder for alle. Disse medlemmer mener det må være opp til kommunene og fylkeskommunene selv å opprette supplerende ordninger. Disse medlemmer mener en nasjonal ordning kan utvannet effekten av dagens regler, som skal fungere preventivt, og som også har vist seg å ha betydning for den som mottar erstatningen.

Disse medlemmer mener samtidig at det er hensiktsmessig med en bedre samordnet og likere håndtering av slike erstatningssaker. Senest i vedtak i Stortinget 4. desember 2018 ved behandlingen av Innst. 79 S (2018–2019) ba Stortinget regjeringen om å «ta initiativ overfor KS for å utarbeide en beste praksis-anbefaling for frivillige kommunale og fylkeskommunale erstatningsordninger». I svarbrevet fra statsråden opplyses det om at KS nå er «godt i gang med å skissere en veileder til bruk for fremtidige oppreisnings- og erstatningsordninger i kommunene og fylkeskommunene». Disse medlemmer er positive til at arbeidet er i gang, men mener samtidig det er fornuftig med en sterkere involvering fra regjeringen for å sikre fremdrift og bedre samordning. Disse medlemmer viser også til at arbeidet med veilederen har reist en del juridiske problemstillinger som må avklares av lovavdelingen i Jus- og beredskapsdepartementet, jf. brev fra KS til Justis-

og beredskapsdepartementet datert 10. februar 2022 (referanse 19/01134-10).

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gå i dialog med KS for å sikre mer ensartet praksis for håndtering av saker om erstatning for svikt av det offentlige overfor en person som var barn da svikten skjedde.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener man ikke kan sette kommunal frihet over rettighetene til barn som har vært utsatt for forsett eller overgrep under barnevernets omsorg. Dette området er en lovregulert oppgave kommunene har, og bør ikke være gjenstand for kommunal frihet når det gjelder å ivareta barnets beste. Å få erstatning etter overgrep er av livsviktig betydning, og det er ingen saklig grunn til at det skal være ulike ordninger på dette området. Det er et stort behov for like rettigheter i kommunale ordninger.

Dette medlem viser til vedtak nr. 97 (2017–2018) om at Stortinget ber regjeringen ta initiativ overfor KS for å utarbeide en beste praksis-anbefaling for frivillige kommunale og fylkeskommunale erstatningsordninger. Dette arbeidet har tatt lang tid og er ifølge statsrådets svarbrev til komiteen fortsatt under arbeid. Dette medlem mener vedtaket og en veileder ikke er tilstrekkelig for å sikre lik tilgang til erstatning for svikt av det offentlige, og det er ingen grunn til å avvende KS sine anbefalinger når det gjelder de forslagene som nå er til behandling.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at det er lik tilgang til erstatning for svikt av det offentlige overfor en person som var barn da svikten skjedde, uavhengig av hvor personen bor i landet, og om nødvendig opprette en nasjonal erstatningsordning eller et nasjonalt regelverk for kommunale ordninger.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å samordne regelverket for erstatning med reglene for foreldelse i straffeloven, slik at ikke kravene om erstatning blir foreldet før en eventuell strafforfølgelse.»

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en helhetlig gjennomgang av offentlige oppreisningsordninger, som i særskilt grad ser på hvilke grupper som ikke er omfattet av ordningene, og vurdere på hvilken måte disse bør innlemmes i eller omfattes av andre ordninger.»

Komiteens medlem fra Venstre viser til at det offentlige har en plikt til å sikre trygge oppvekst- og

opplæringsvilkår for barn. Likevel er det slik at enkelte barn dessverre ikke har fått sine rettigheter ivaretatt. For mange vil traumatiske og vonde opplevelser i barndommen kunne påvirke resten av livet.

Dette medlem viser til de alminnelige erstatningsreglene som alle kommuner er omfattet av, og som gjelder likt for alle i hele landet enten det er privatpersoner eller kommuner. Barn som er utsatt for svikt av det offentlige, har like rettigheter til erstatning fra kommunen etter alminnelig erstatningsrett. Skadeserstatningsloven åpner for å dekke det fulle økonomiske tapet når vilkårene er til stede. I tillegg til dette kommer eventuell oppreisning for ikke-økonomisk tap.

Dette medlem anerkjenner at det for mange kan være en svært tung prosess å skulle ta en sak til domstolene. Sammen med prosessrisikoen kan det føre til at enkelte ikke vil ta saken sin til domstolene.

Dette medlem viser til at ordningene det vises til i dette representantforslaget, er frivillige ordninger opprettet av kommuner og fylkeskommuner. Dette medlem vil understreke viktigheten av hensynet til kommunalt selvstyre. Samtidig vil dette medlem vise til at det er store lokale forskjeller i hvilke frivillige erstatningsordninger som eksisterer, og vilkårene for å bli tilkjent erstatning etter disse. Noen kommuner har egne oppreisningsordninger for dette. Andre kommuner har hatt det tidligere, men har nå avvirket disse. Dette medlem ser derfor et behov for å kartlegge de ulike kommunale og fylkeskommunale ordningene som eksisterer i dag, og hvordan disse praktiseres.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem forslag om at det foretas en gjennomgang av de ulike kommunale og fylkeskommunale oppreisnings- og erstatningsordningene for å få oversikt over potensielt problematisk forskjellsbehandling.

Dette medlem viser videre til forslaget om å samordne regelverket for erstatning med regelverket for foreldelse i straffeloven, slik at krav om erstatning ikke blir foreldet før en eventuell straffefølgelse. Foreldelsesloven har en særskilt bestemmelse for krav på erstatning som settes frem i en straffesak. Selv om kravet er foreldet etter de alminnelige reglene i § 9, gir foreldelsesloven en tilleggsfrist i § 11, hvor det gis adgang til å fremsette krav på erstatning, oppreisning og inndragning som springer ut av en straffbar handling, under en straffesak der skyldneren blir funnet skyldig i det forhold som medfører ansvaret. Kravet kan også settes frem ved et sivil søksmål reist innen ett år etter at felende dom i straffesaken ble rettskraftig eller skyldneren vedtar forelegg om forholdet. Hovedbegrunnelsen for bestemmelsen er at det vil virke støtende om en person som dømmes til straff, skal kunne unndra seg erstatningsansvar ved å påberope foreldelse.

Dette medlem viser til at krav om erstatning overfor det offentlige knyttet til mangler og svikt fra de

offentlige tjenestene ikke nødvendigvis springer ut av straffesaker.

Dette medlem viser også til den særskilte foreldelsesfristen i foreldelsesloven § 9, hvor det fremgår at foreldelsesfristen først begynner å løpe idet skadelidte får eller burde ha skaffet seg nødvendig kunnskap om skaden, det vil si for eksempel fra det tidspunktet man får en PTSD-diagnose som kan knyttes til eksempelvis omsorgssvikt. Etter rettspraksis er utgangspunktet for vurderingen av når foreldelse begynner å løpe,

«om bevissituasjonen var slik at det objektivt sett kunne konstateres grunnlag for å reise sak, det vil si at det var eller kunne være skaffet til veie bevis som gjorde det forsvarlig å anlegge sak», jf. Rt. 2007 s. 1479.

Skadelidte har så tre år på seg til å avbryte foreldelsesfristen. På denne bakgrunn er dette medlem av den oppfatning at hensynet til skadelidte er ivaretatt med dagens regelverk.

Dette medlem fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en gjennomgang av de ulike kommunale og fylkeskommunale oppreisnings- og erstatningsordningene for å få oversikt over potensielt problematisk forskjellsbehandling.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Høyre og Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen gå i dialog med KS for å sikre mer ensartet praksis for håndtering av saker om erstatning for svikt av det offentlige overfor en person som var barn da svikten skjedde.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen sørge for at det er lik tilgang til erstatning for svikt av det offentlige overfor en person som var barn da svikten skjedde, uavhengig av hvor personen bor i landet, og om nødvendig opprette

en nasjonal erstatningsordning eller et nasjonalt regelverk for kommunale ordninger.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å samordne regelverket for erstatning med reglene for foreldelse i straffeloven, slik at ikke kravene om erstatning blir foreldet før en eventuell strafforfølgelse.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en helhetlig gjennomgang av offentlige oppreisningsordninger, som i særskilt grad ser på hvilke grupper som ikke er omfattet av ordningene, og vurdere på hvilken måte disse bør innlemmes i eller omfattes av andre ordninger.

Forslag fra Venstre:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en gjennomgang av de ulike kommunale og fylkeskommunale oppreisnings- og erstatningsordningene for å få oversikt over potensielt problematisk forskjellsbehandling.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet, Fremskrittspartiet og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:115 S (2021–2022) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Andreas Sjalg Unneland, Grete Wold, Kathy Lie og Ingrid Fiskaa om å sikre barn som har vært utsatt for svikt av det offentlige, lik tilgang på erstatninger uavhengig av hvilken kommune de bor i – vedtas ikke.

Oslo, i justiskomiteen, den 3. mai 2022

Per-Willy Amundsen

leder

Maria Aasen-Svensrud

ordfører

DET KONGELIGE
JUSTIS- OG BEREDSKAPSDEPARTEMENT

Justis- og beredskapsministeren

Justiskomiteen
Stortinget
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref.

Vår ref.
22/1507 - ÅST

Dato
23.03.2022

Dokument 8:115 S (2021-202) - Representantforslag om å sikre barn som har vært utsatt for svikt av det offentlige, lik tilgang på erstatninger uavhengig av hvilken kommune de bor i

Jeg viser til brev 8. mars 2022 der justiskomiteen ber om departementets uttalelse i forbindelse med representantforslag 115 S (2021–2022) fra Andreas Sjalg Unneland, Kathy Lie, Grete Wold og Ingrid Fiskaa fra Sosialistisk Venstreparti. Representantene ber om å sikre barn som har vært utsatt for svikt av det offentlige, lik tilgang på erstatninger uavhengig av hvilken kommune de bor i.

Innledningsvis bemerker jeg at forslaget har mye til felles med representantforslag 165 S (2017–2018) fra Olaug Bollestad og Geir Jørgen Bekkevold (Krf), der Stortinget i debatten 4. desember 2018, konkluderte med at *Stortinget [skulle] be regjeringen ta initiativ overfor KS for å utarbeide en beste praksis-anbefaling for frivillige kommunale og fylkeskommunale erstatningsordninger*. KS er nå godt i gang med å skissere en veileder til bruk for fremtidige oppreisnings- og erstatningsordninger i kommunene og fylkeskommunene. På grunn av pandemien har arbeidet blitt noe forsinket, men er nå i gang igjen. Formålet med veilederen er å gi et verktøy til de som ønsker å opprette oppreisnings- og erstatningsordninger for manglende eller sviktende tjenester til innbyggerne, slik at likebehandlingen øker og terskelen for å opprette slike ordninger senkes for kommuner og fylkeskommuner. Vi bør avvente effekten av de tiltakene som alt er satt i gang, før nye vurderes.

Det bemerkes videre at representantforslaget også har svært mye til felles med representantforslaget 70 S (2019–2020) fra Karin Andersen, Freddy André Øvstegård og Petter Eide (SV), som ikke ble vedtatt i Stortinget 26. november 2020, bortsett fra

følgende vedtak: *Stortinget ber regjeringen sørge for at Stortingets rettferdsvederlagsordning blir bedre kjent, og bedre informert om, som erstatningsordning.* For å følge opp Stortingets vedtak er det iverksatt tiltak for å forbedre og gi mer informasjon om ordningen. Som følge av tiltakene har antall søknader til rettferdsvederlagsordningen økt med 37 prosent i 2021.

Ut over dette har jeg følgende kommentarer til forslaget fra Unneland, Lie, Wold og Fiskaa:

1. Stortinget ber regjeringen sørge for at det er lik tilgang til erstatning for svikt av det offentlige overfor en person som var barn da svikten skjedde, uavhengig av hvor personen bor i landet, og om nødvendig opprette en nasjonal erstatningsordning eller et nasjonalt regelverk for kommunale ordninger.

Det er i dag flere måter å få erstatning eller oppreisning fra det offentlige på.

Innledningsvis viser jeg til at den alminnelige erstatningsretten gjelder likt for alle i hele landet. Kommuner og fylkeskommuner kan altså ikke selv velge i hvilken grad de skal forholde seg til det alminnelige erstatningsansvaret de måtte ha overfor sine innbyggere. Barn som blir utsatt for svikt av det offentlige, har lik rett til erstatning fra kommune eller fylkeskommune etter alminnelig erstatningsrett. Skadeserstatningsloven åpner for å dekke det fulle økonomiske tapet når vilkårene er til stede, og kan også gi grunnlag for oppreisning. Den alminnelige erstatningsretten har en viktig reparativ og preventiv funksjon, ved at skadevolder overfor offeret anerkjenner at det er begått feil som har medført skade, og må stå økonomisk ansvarlig for denne (reparasjon). I tillegg gir dette et viktig insentiv for skadevolder til å unngå lignende kostbare feil i fremtiden (prevensjon). Forskning viser også at erstatningens betydning for offeret, påvirkes av at erkjennelsen av feilen og utbetalingen faktisk kommer fra den som er ansvarlig.

I tillegg gjelder Stortingets rettferdsvederlagsordning for hele landet. Ordningen er ment å fungere som en siste utvei for å få erstatning for personer som ikke har mulighet til å få erstatning etter andre ordninger. Hovedregelen er at offentlige myndigheter må ha gjort en feil som har påført en skade eller ulempe og at saken er foreldet, slik at for eksempel et alminnelig erstatningssøksmål er utelukket. Ordningen tar ikke sikte på å dekke det fulle økonomiske tapet, men er ment å være en erkjennelse av urett og en viss kompensasjon. Beløpene er derfor som regel lavere enn ved vanlige erstatningssaker. Det maksimale beløpet som kan tilkjennes under rettferdsvederlagsordningen er 250 000 kroner.

Som et supplement til retten til erstatning etter alminnelig erstatningsrett og Stortingets rettferdsvederlagsordning, kommer frivillige kommunale og fylkeskommunale oppreisnings- og erstatningsordninger. Ordningene tilligger det kommunale selvstyret og er nettopp frivillige for kommunene og fylkeskommunene å opprette. Det store

flertall av norske kommuner (over 300 kommuner) og fylkeskommuner, herunder tilnærmet alle store bykommuner, har eller har hatt en frivillig oppreisnings-/erstatningsordning. Om det er opprettet en slik ordning beror gjerne på hvilke forhold som har vært i kommunen og dens institusjoner opp gjennom tidene.

Når KS sitt arbeid med en veileder for kommunale og fylkeskommunale erstatnings- og oppreisningsordninger er ferdigstilt, er veilederen ment som et verktøy for kommuner og fylkeskommuner som ønsker å opprette oppreisningsordninger for manglende eller sviktende tjenester til innbyggerne. Veilederen vil kunne bidra til at ordningene får en mer lik innretning og vil kunne gjøre det mer overkommelig for den enkelte kommune å opprette slike ordninger. Som nevnt mener jeg at vi bør avvente effekten av veilederen før nye tiltak vurderes.

Jeg mener det er prinsipielt svært uheldig å opprette nasjonale erstatningsordninger eller nasjonalt regelverk for feil begått i kommunene. Kommunen må stå ansvarlig for kommunens feil, ellers undergraves den alminnelige erstatningsretten og dens preventive og reparative effekt. Jeg er også opptatt av hensynet til kommunalt selvstyre. At noen kommuner gir mer enn de plikter etter erstatningsretten, må være opp til den enkelte kommune. Jeg mener at kommunene selv må vurdere hvordan de ønsker å prioritere ressursene sine ut ifra lokale forhold. Det vil være ulikheter mellom kommunene, slik det er på mange andre områder der kommunen har eget ansvar. En sentralt styrt erstatningsordning for kommunale feil vil flytte både ansvar, makt og ressurser bort fra lokaldemokratiene, gi økt byråkratisering og fokus på reparasjon fremfor prevensjon. Å innføre en nasjonal erstatningsordning for kommunale feil, vil også medføre en viss fare for at erstatningens opplevde effekt for offeret vil bli mindre ved at skadevolder ikke stilles direkte til ansvar.

2. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med forslag om å samordne regelverket for erstatning med reglene for foreldelse i straffeloven, slik at ikke kravene om erstatning blir foreldet før en eventuell straffeforfølgelse.

I representantlovforslaget vises det til at den alminnelige foreldelsesfristen på tre år gjelder for krav på erstatning for blant annet skader påført i barndommen. Dette er upresist. Etter foreldelsesloven § 9 nr 1 foreldes krav på skadeserstatning eller oppreisning først 3 år etter den dag da skadelidte fikk eller burde skaffet seg *nødvendig kunnskap* om skaden og den ansvarlige. I dette ligger det blant annet en erkjennelse av at det kan ta tid for skadelidte å ta innover seg virkningen av for eksempel overgrep begått i barndommen. Bestemmelsen forstås slik at kravet ikke foreldes før skadelidte har slik kunnskap om skaden, at han eller hun kan gå til søksmål om sitt erstatningskrav. Kravet foreldes som hovedregel senest 20 år etter at den skadegjørende handling eller annet ansvarsgrunnlag opphørte, jf. § 9 nr. 2. Denne absolutte foreldelsesfristen gjelder imidlertid ikke ved personskade dersom skadelidte var mindreårig, og skadevolder (eller noen skadevolder hefter for) kjente eller burde kjenne til at det skadegjørende forholdet kunne medføre fare for liv eller alvorlig

helseskade. Bakgrunnen for dette unntaket fra den absolutte foreldelsesfristen var nettopp hensynet til at det kan ta tid før den skadelidte har tilstrekkelig kunnskap om skade som blir påført i barndommen, slik som alvorlig mobbing, seksuelle overgrep og andre former for mishandling, jf. Ot.prp. nr. 38 (2003–2004) s. 26, som viser til begrunnelsen for lovforslaget i Justisdepartementets høringsnotat. I tillegg ligger det innenfor kommunene og fylkeskommunenes kompetanse å vurdere å se bort fra at en foreldelsesfrist er utløpt, når noen fremmer et erstatningskrav.

I representantforslaget pekes det videre på at foreldelsesfrister ikke passer der det tar lang tid for den skadelidte å erkjenne at en har fått varige skader. Jeg minner om at foreldelsesreglene blant annet er begrunnet i at skadelidte skal ha en oppfordring til å klargjøre rettsforholdet. At bevissituasjonen rundt kravet ofte vanskeliggjøres jo lenger tid det går, taler også for å ha foreldelsesregler.

Når det gjelder forslaget om å samordne regelverket for erstatning med regelverket for foreldelse i straffeloven, slik at ikke krav om erstatning blir foreldet før en eventuell strafforfølgelse, mener jeg at et slikt forslag vil ha begrenset effekt. Jeg viser til at foreldelsesloven har en særskilt bestemmelse for krav på erstatning som settes frem i en straffesak. Selv om erstatningskravet er foreldet etter de alminnelige reglene i § 9, gir foreldelsesloven § 11 likevel adgang til å fremsette krav på erstatning, oppreisning og inndragning som springer ut av en straffbar handling, under en straffesak der skyldneren blir funnet skyldig i det forhold som medfører ansvaret. Kravet kan også settes fram ved et sivilt søksmål reist innen 1 år etter at fellende dom i straffesaken ble rettskraftig, eller skyldneren vedtar forelegg om forholdet. Hovedbegrunnelsen for bestemmelsen er at det vil virke støtende om en person som dømmes til straff, skal kunne unndra seg erstatningsansvar ved å påberope foreldelse.

Samlet innebærer disse reglene etter mitt syn at hensynet til den skadelidte er ivaretatt.

3. Stortinget ber regjeringen komme tilbake til Stortinget med en helhetlig gjennomgang av offentlige oppreisningsordninger, som i særskilt grad ser på hvilke grupper som ikke er omfattet av ordningene, og vurderer på hvilken måte disse bør innlemmes i eller omfattes av andre ordninger.

Forslaget er uklart. Hvis Stortinget skal be om en gjennomgang av statlige oppreisningsordninger, bør det komme klart frem hva man ønsker å oppnå. For det første vil en utredning som tar utgangspunkt i grupper i stedet for prinsipper, være svært uheldig. For det andre løser enda en utredning ingenting i denne saken. Voldsoffererstatningsordningen er nylig gitt en full gjennomgang og er til behandling i Stortinget. Rettferdsvederlagsordningen ble grundig gjennomgått i 2013 av regjeringen Stoltenberg. Spørsmålet om andre særskilte grupper burde innlemmes i ordningen ble grundig vurdert av Helse- og omsorgsdepartementet, Kunnskapsdepartementet, Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet. Konklusjonen var at rettferdsvederlagsordningen burde beholdes slik den er, og at det

ikke burde opprettes nye tilpassede ordninger for særskilte søkergrupper. Jeg ser ingen grunn til å endre denne konklusjonen nå.

Fordelen med rettferdsvederlagsordningen er nettopp at det ikke er noen saklige begrensninger for hva det kan søkes rettferdsvederlag for. Alle personer som har kommet særlig uheldig ut i sitt møte med det offentlige i forhold til andre på samme tid, kan søke om rettferdsvederlag. Sakene avgjøres etter en individuell vurdering av om det er rimelig å tilkjenne vederlag, sett hen til skadens sammenheng med kritikkverdige forhold fra det offentliges side. Ordningen er ikke lovfestet, men tuftet på sedvane. Dersom man ser for seg at en gjennomgang av ordningen skal medføre en uttømmende regulering av hvilke tilfeller som utløser oppreisning, blir ordningen lite dynamisk. En mindre fleksibel ordning medfører økt fare for at tilfeller som burde blitt fanget opp, faller utenfor.

Et viktig poeng er også at rettferdsvederlagsordningen har en subsidær karakter og er ment å være en siste utvei for å få en økonomisk kompensasjon. Forholdet det søkes vederlag for kan ikke være omfattet av andre erstatnings- eller oppreisningsordninger. Kompensasjonen er bare ment som et plaster på såret, og har ikke som formål å dekke det økonomiske tapet. Vi må unngå at rettferdsvederlagsordningen gjøres til et alternativ til alminnelig erstatningsrett hvor den ansvarlige slipper unna å betale erstatning.

I tillegg er som nevnt KS godt i gang med å utarbeide en veileder for fremtidige frivillige kommunale og fylkeskommunale erstatnings- og oppreisningsordninger.

Jeg vil avslutningsvis påpeke at det er krevende å lage godt regelverk og gode ordninger på områder hvor mange hensyn må veies mot hverandre. Et regelverk som tar utgangspunkt i enkeltsaker eller særlige grupper i stedet for prinsipper, vil sjelden gi gode og rettferdige løsninger. Det er all grunn til å avvente effektene av de tiltak som alt er iverksatt. Jeg mener på denne bakgrunn at forslaget her vil medføre en gjennomgang bare for gjennomgangens skyld, og fraråder forslaget.

Med hilsen

Emilie Mehl

